

Melktap, brug tussen boer en burger

De droom van drie vrouwen uit Heeg: een melktap met lokale rauwe melk in het centrum van hun dorp. Maar er staan wetten in de weg.

Theo Klein

Heeg | De Hegemer leeft in een gebied van melkveehouders, maar in Heeg is geen druppel lokale melk te koop. Verbazingwekkend, vonden Dorine van den Beukel, Lucie Gelderblom en Freya Zandstra. „Van de melk van onze boeren wordt kaas gemaakt voor Duitsland, en wij kopen in de supermarkt melk afkomstig uit Brabant of Zuid-Holland. Dat is toch onnodig gesleep met voedsel?“, vindt Dorine van den Beukel, die samen met Freya Zandstra Engrienetsiis runt (zie kader). „De boeren ervaren het niet als kloof. ‘Onze melk gaat toch naar FrieslandCampina, dus staat onze melk toch ook in supermarkt van Heeg?’“, vat Zandstra hun reactie samen. „Maar hoe langer we hierover in gesprek waren, hoe meer boeren het spijtig vonden dat er geen Hegemer melk in de winkel ligt.“

Die opvatting is tekenend voor de afstand tussen boer en dorpsbevolking die de afgelopen decennia is ontstaan, vinden de vrouwen. Van den Beukel: „Na de oorlog ontwikkelde Heeg zich van agrarische gemeenschap tot watersportdorp. Toch verdween de melkveesector nooit, al daalde door intensivering het aantal melkveehouders fors. Maar de boeren kwamen wel meer op een eiland te staan.“

Animo genoeg

De kloof dorp en boer kwam niet door onwil. „Bij het schrijven van de dorpsvisie bleek er bij de bewoners animo genoeg om producten van de boer te kopen. Ze liggen alleen niet in de lokale winkels“, vertelt Lucie Gelderblom, mede-opsteller van de dorpsvisie.

Na een inventarisatie van projecten op het smijvlak van boer en burger elders in Europa interviewde het drietal alle zestien veehouders rond Heeg en werden burgers en toeristen geëngquêteerd. Het resulteerde in het onderzoek *De Zuivel terug in Heeg?*.

Een aantal vragen die de boeren kregen: voelden de boeren een band met het dorp? En komen er inwoners en toeristen op het erf? Zandstra: „In eerste instantie reageerden de boeren wat afwachtend, maar al gauw wilden

ze hun verhaal kwijt. Ze willen ook graag de band met burgers versterken. Ze zijn trots op hun producten en vertellen er enthousiast over. Ze merken dat de sector door de schaalvergroting onder vuur komt. Er is een sterke behoefte hun verhaal te doen, waarom ze werken zoals ze werken en dat ze een kwaliteitsproduct leveren.“

Uit hun onderzoek naar Europese initiatieven kwamen heel veel leuke ideeën naar voren. Projecten als ‘koop een koe’, weidewandelingen, boerderijwinkels en gezamenlijke zonnepanelenprojecten bleken vaak succesvol. Maar de Hegemer boeren konden niet met alle ideeën uit de voeten.

Gelderblom: „Een boerderijwinkel lijkt een leuk idee, maar kost veel tijd en brengt vaak niet veel op. Boeren zijn ondernemers, het moet wel uit kunnen. Veel boeren waren wel enthousiast om samen met de energiecoöperatie Duurzaam Heeg een zonnepanelenproject op te zetten. Maar niet voor alle boeren ging dat op. Een van hen verbruikt zo veel stroom dat hij voor een deel in een laag tarief zit. Dat lage tarief krijgt hij ook vergoed bij teruglevering aan het net. Voor hem zijn investeringen in zonnepanelen daarom niet interessant.“

Hun project bracht de veehouders wel op nieuwe ideeën. Zandstra: „Boerin Akke de Jong bakt volgens haar huisgenoten de lekkerste pannenkoeken van eigen melk en eieren en meel van molen 't Lam. Die verkoopt ze nu via de plaatselijke supermarkt. Haar pannenkoeken kregen onlangs het Marren streekproductenkeurmerk.“

Wat de bevolking en vooral toeristen graag willen kopen is verse melk, bleek uit het onderzoek. Van den Beukel: „Verrassend genoeg drinken veel boeren niet hun eigen melk, vooral met het oog op voedselveiligheid. Maar je loopt net zo veel risico bij het eten van een kipfilet als bij het drinken van rauwe melk. En uit diverse onderzoeken blijken antistoffen in rauwe melk astma, eczeem en allergieën te kunnen voorkomen. Die antistoffen worden door verhitting vernietigd.“

Gelderblom: „Maar toen we de boeren vroegen naar hun melkconsumptie, kwamen wel allemaal smulverhalen van vroeger naar boven

Lucie Gelderblom, Freya Zandstra en Dorine van den Beukel (vlnr) willen de lokale zuivel terug in Heeg.

Foto Simon Bleeker

over de pap en brij die vroeger op tafel kwamen.“

Acht op de tien Hegemers gaf aan lokale producten te willen kopen als ze beschikbaar zouden zijn. En ruim 90 procent van de toeristen ziet streekproducten zitten. „Al is het altijd afwachten of men ze ook daadwerkelijk koopt“, relateert Gelderblom.

Eindje reizen

Een stuk of vijf boeren had wel oren naar een melktap waar mensen zelf verse rauwe melk kunnen tappen. Zandstra: „Om zo'n tap bij een van hen op het erf te zetten, is wettelijk gezien geen probleem. Maar bij wie van de vijf? Ze wonen ook in het buitengebied. Klanten moeten een eindje reizen voor een liter melk.“

Waarom geen melktap bij de supermarkt, dachten ze. Maar dat blijkt in Nederland niet te mogen. Van den Beukel: „Er zijn EU-regels over rauwe melkverkoop, maar Nederland interpreteert die regels heel nauw. In veel landen in Europa is verkoop van rauwe melk geen probleem; het wordt soms zelfs gesubsidieerd. Hier mag het alleen vanaf een boeren erf aan de man worden gebracht en hoort de boer aan te geven dat je de melk voor consumptie moet verhitten. Bij een supermarkt of op straat mag in geen geval een melktap staan.“

Een gemiste kans, vinden ze. En ze laten het er niet bij zitten. Zandstra:

„We willen voor het centrum van Heeg een ontheffing op de verkoop van rauwe melk. Daar moet nog heel wat voor gelobbyd worden in Den Haag. De gemeente Súdwest-Fryslân ziet zo'n tap wel zitten, en steunt ons bij het onderzoek naar de wettelijke mogelijkheden. Er zullen, vrezende we, wel een paar jaar overheen gaan voor er in het dorp een tap staat. Maar die wordt het symbool voor de terugkeer van de zuivel in Heeg.“

Naast melkverkoop en zonnepanelen zien boeren ook wel op toeristisch gebied mogelijkheden. Gelderblom: „Boeren zitten niet te wachten op horden wandelaars door hun land, zeker niet met honden. Maar

één keer per jaar een weidewandeling lijkt ze wel wat. We denken ook aan een *kealje-alert*, een app waarmee een boer belangstellenden laat weten dat er een kalfe wordt geboren of een app waarmee gemeld wordt dat de koeien in het voorjaar weer naar buiten gaan.“

Eind deze maand verschijnt hun rapport met de uitkomsten van het onderzoek. *De zuivel terug in Heeg?* wordt ter beschikking gesteld aan andere dorpen die ook de band tussen boer en burger wil verstevigen. Van den Beukel: „We denken dat Heeg profiteert van meer openheid tussen boeren en burgers. Dat geldt net zo goed voor andere dorpen.“

Engrienetsiis

Promoten van goed Fries voedsel

Met Engrienetsiis promoten Dorine van den Beukel en Freya Zandstra goed eten. Dat is volgens hen lekker voedsel uit de buurt, van het seizoen, puur en zonder verspilling. Ze organiseren culinaire evenementen en campagnes en doen onderzoek naar de Friese eetgeschiedenis.

Ze kregen vorig jaar landelijke bekendheid met de Grutte Fryske Sop-a-thon waarbij soep werd gemaakt van de tomatenover-

schot door de Russische boycot. Voor het onderzoek *De zuivel terug in Heeg?* werkten ze samen met Lucie Gelderblom, die een adviesbureau heeft op het gebied van duurzame ontwikkeling en betrokken was bij het schrijven van de dorpsvisie van Heeg.

www.engrienetsiis.nl

www.gelderblomgoed.nl